

SCHJØDT

Gjenopptakelseskommissjonen
v/Siv Hallgren
Postboks 8026 Dep.
0030 Oslo
Sendt pr. e-mail: post@gjenopptakelse.no

Oslo, 9. januar 2017
Dok.ref: 301138-504-6023709.16004428_1
Saksansvarlig advokat:
Cato Schjøtz

TORGERSENSAKEN - NÆRMERE OM TANNBITTBEVISET

Vi har nå gjennomgått opptakene fra Gjenopptakelseskommissjonens høring 28. og 29. mars 2006 om tannbittbeviset og skal foreta en gjennomgang av forklaringene og kommentere kommissjonens etterfølgende vurdering i vedtaket av 8. desember 2006.

I tillegg skal vi minne om hvilke hovedanførsler om tannbittbeviset som er fremmet i vår begjæring av 27. juni f.å. og drøfte hvilken betydning kommissjonens høring i 2006 har i dag.

I Innledning

Under høringen fikk kommissjonens sakkyndige redegjørelser fra David Senn, David K. Whittaker, Per Flood og Tore Solheim.

I tillegg holdt Ståle Eskeland og Anne Katteland innledninger. Eskelands innledning foreligger skriftlig.

Vi går ikke nærmere inn på disse to innledningene – vi gjengir kun forklaringene fra de fire sakkyndige.

II Referatet fra de sakkyndiges innledninger

A. De rettsodontologiske sakkyndige

1. David Senn

Senn la under høringen frem en powerpointpresentasjon og holdt seg i det alt vesentlige til den.

Han begynte med konklusjonen:

«Based upon the available material, the teeth of Torgersen could not have made the marks on the left breast of Rigmor Johnsen.» (Vår understrekning.)

På side 145 gjengir kommisjonen dette slik:

«Han uttalte at han, basert på tilgjengelig materiale, var av den oppfatning at bittmerket i Rigmor Johnsens bryst ikke var avsatt av Torgersens tenner».

Senn var altså klarere og skarpere i konklusjonen enn det kommisjonens referat gir inntrykk av.

Han rettet innledningsvis en viss kritikk mot Strøm

- på grunn av mangelfull beskrivelse av merkene («did not describe them very well»),
- fordi han beskrev detaljer slik at de passet med Torgersens tenner,
- fordi han prøvde å få Torgersens tenner til å passe med merkene.

Strøm skulle i stedet ha beskrevet merkene og tatt standpunkt til hva slags tenner som kunne ha voldt dem, før han tok for seg Torgersens tenner. Sammenlikningen med tenner skulle ha skjedd uten at odontologen visste hvem tennene stammet fra.

I den etterfølgende meningsutvekslingen mellom de sakkyndige ble det innvendt at Strøm først 14. april 1958 fikk tatt avtrykk av Torgersens tenner, slik at han først da kunne få foretatt en reell sammenlikning.

Til dette bemerkes at det fremgår av Strøms redegjørelse 28. april 1958 at han allerede 7. desember 1957 kl 1430

«gikk til Møllergt. 19 for å ta avtrykk av mistenkte Fredrik Ludvik Fasting Torgersens tenner. Jeg snakket med mistenkte og la da merke til at hans høyre fortann hadde et avslått hjørne....».

Dette samsvarer med Strøms beskrivelse av bittmerke nr. 2, som han allokerte til Torgersens tann 11 (Strøm side 5). Det er vanskelig å forstå dette annerledes enn at Strøm allerede fra et tidlig tidspunkt må ha hatt en oppfatning om at Torgersen må ha vært rett mann, og at hans beskrivelser kan ha vært påvirket av det. Etter å ha gitt en summarisk beskrivelse av bittmerkene beskriver Strøm sin arbeidsmetode som følger:

«Det blir derfor ved disse bitt å søke om de karakteristika som mistenktes tenner viser kan gjenfinnes i bittmerkene i brystet.»

Senns kritikk på dette punktet synes derfor berettiget. Strøms egen beskrivelse viser nettopp at han har gått frem slik Senn advarte mot.

Senn kritiserte Høyesteretts kjæremålsutvalgs oppfatning av hva som er «beste bevis» (Rt-2001-1521 side 1558). Kritikken er først og fremst rettet mot at det kameraet Strøm hadde benyttet, hadde vært «off-angle», hvilket har ført til at deler av sporene er blitt skyggelagt.

Vi går ikke nærmere inn på spørsmålet om «beste bevis». Når det gjelder betydningen av avvikene mellom bittmerkene og Torgersens tenner har våre synspunkter – og Senns konklusjoner – samme gyldighet og vekt uavhengig av dette spørsmålet.

I det følgende pekte Senn på fire hovedpunkter («red flags») som etter hans syn utelukket Torgersen som biter.

- i. Han pekte innledningsvis på at det her forelå fire analyser med tre forskjellige resultater – medregnet Wærhaugs opprinnelige oppfatning om at bittmerke 3 stammet fra Torgersens tann 13.

Kommisjonen gjengir ham slik (side 145):

«Han fremhevet at overkjevedelen av bittsporene hadde liten bevisverdi, noe også kjæremålsutvalget kom til i 2001. De forskjellige sakkyndiges vurderinger av hvilke tenner som har avsatt bittsporene over brystvorten er forvirrende. Her må man i stedet se på de individuelle trekkene ved hvert enkelt merke.»

Vi har gjort gjeldende at de forskjellige tolkingene av overkjevesporet fra forskjellige grupper av sakkyndige må ha som konsekvens at det må ses helt bort fra disse sporene. Det foreligger så mye usikkerhet med hensyn til hvilke tenner som har avsatt hvilke spor, og hvilke karakteristika disse tennene må ha hatt, at dette i seg selv er tilstrekkelig til å se bort fra disse merkene. De kan i hvert fall ikke bidra til noen positiv identifisering av Torgersen. Det vises til sidene 105-106 i gjenåpningsbegjæringen av 27. juni 2017 og sidene 88-91 i Lies utredning av 4. juni 2015 (vedlegg 9 til gjenåpningsbegjæringen av 11. juni 2015 – også inntatt i bilagsbind C, bilag 2 til begjæringen av 27. juni 2017). Disse synspunktene fikk altså full støtte av Senn ved høringen. Vi har også påvist på sidene 111-112 i gjenåpningsbegjæringen 27. juni 2017 en ytterligere konsekvens av denne uoverensstemmelsen – nemlig at de tolkingsalternativene som foreligger gjensidig utelukker hverandre – noe som har som nødvendig konsekvens at biteren ikke i noe fall kan ha vært Torgersen.

- ii. Rødt flagg nr. 2 var de kjente «pattern discrepancies» mellom bittmerkene 5 og 6 på den ene siden, og Torgersens tenner 41 og 31 på den andre siden – nærmere bestemt at Torgersens tann 41 står litt utenfor tannbuen mot leppesiden, mens det motsatte er tilfelle for merke 6. Dette spørsmålet er behandlet på side 110 i gjenåpningsbegjæringen og mer utførlig på sidene 99-101 i Lies utredning. Et vesentlig poeng her er at Senns konklusjoner er bekreftet etter 2006 av den nye sakkyndige vurderingen fra dr. scient. Jon Medbø. Senn og Medbø har påvist at

den tolkingen MacDonald og Whittaker presenterte for Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001, og som utvalget aksepterte, er direkte gal.

- iii. Rødt flagg nr. 3 var det manglende sporet etter tann 42. Dette spørsmålet er behandlet på sidene 108-109 i gjenåpningsbegjæringen og på sidene 91-98 i Lies utredning. Uansett hvilket bevismateriale Senn studerte, kunne han ikke se noe merke etter denne tannen. Han hadde *aldri* sett noe tilfelle hvor det ikke var spor etter en mellomliggende tann, men spor etter de to tennene på hver sin side av denne. Han anså dette som umulig – «*not possible*».
- iv. Rødt flagg nr. 4 var sporene i bunnen av bittmerke 2, som ikke passet med Torgersens tenner, uansett hvilket alternativ som ble lagt til grunn. Disse sporene var avbildet i Strøms bilder fra 1957. De kunne gjenfinnes i avstøpningene fra 1957, og var fortsatt gjenkjennelige i brystet. Etter hans syn måtte disse sporene stamme fra biterens tann. De måtte skyldes et patologisk avvik i tannen. Senn nevnte som aktuelle alternativer «*emaljehypoplasi*» og «*aminogenesis imperfecta*»

Senn understreket at et kvinnebryst var et dårlig avtrykksmateriale, og at underliggende vev kunne ha hatt betydning for bittsporenes utseende.

Han viste videre til at Torgersens tenner var «*straight and regular*» og antok at 70 % av befolkningen kunne ha avsatt bittspor som samsvarte med de aktuelle sporene.

2. David K. Whittaker

Whittaker brukte ikke powerpoint. Han hadde lagt frem en kortfattet «Notes on Torgersen Hearing Norway March 06». Ellers hadde hans redegjørelse et ekstemporalt preg.

Han konstaterte innledningsvis at han holdt fast ved hans og MacDonalds standpunkt: At de ikke kunne utelukke Torgersen som biteren. Når det gjaldt sannsynlighetsgraden for at Torgersen var biteren, brukte han mye tid på ordvalget. Han beskrev hvordan han og MacDonald «*agonized*» før de landet på «*very likely*» og ikke på «*likely*» i sin opprinnelige uttalelse. Dette var fordi bittmerker ikke kunne være gjenstand for nøyaktige målinger, og fordi bittmerkeanalyser ikke var noen eksakt vitenskap, men baserte seg på «*abilities*» og «*background knowledge*». Han ville nå endre standpunktet «*very likely*» til «*between possible and probable*». Han var «*less confident than I was 6 years ago*». Han brukte også formuleringen: «*I suppose I would say between possible and likely*». I de nevnte «*notes*» hadde han opprinnelig skrevet «*probable*». Dette hadde han endret for hånd til «*possible/probable*».

På spørsmål om hvor han befant seg på en analog skala forklarte han at synspunkter i prosent ikke ble akseptert i britiske domstoler. Det mest dekkende av hans mange utsagn om dette er vel allikevel svaret på dette spørsmålet:

«I would in fact be somewhere just off from the middle line».

Noe senere sa han at hans «best shot» var «above 50-50». For å holde seg til den analoge skalaen antyder han altså en overvekt på 51 % i Torgersens disfavør.

Whittaker brukte atskillig tid på å kommentere usikkerheten ved analyse av bittmerker i menneskelig vev. Det dreide seg om

«the reaction of a highly complex tissue to a highly complex injury».

Han understreket at han ikke visste nok om «human tissue» og om hvordan huden og «underlying tissues» reagerer på påkjenninger.

Hvilken betydning de forskjellige tolkningene av bittmerkene 1, 2 og 3 skulle tillegges (Senns røde flagg nr. 1) kommenterte han ikke.

Til Senns røde flagg nr. 2 – forholdet mellom bittmerkene 5 og 6 på den ene siden og Torgersens tenner 41 og 31 på den andre siden – kommenterte han at disse merkene var avsatt av «two different mechanics» og at det avgjørende ikke var den relative posisjonen av tennene, men «the position of ridges» – altså den samme forklaring som ble akseptert av Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001. Han ble ikke av noen spurt om å spesifisere dette utsagnet, som er imøtegått av Senn og senere – på en overbevisende måte - av Jon Medbø.

Når det gjaldt tann 42 – Senns røde flagg nr. 3 – sa han at han ved inspeksjonen av brystet i 2001

«wrote down contemporaneously in my notebook that I thought I could see a small indication of some depression next to tooth 41».

Dette var før han hadde sett øvrig bevismateriale, og han var da ikke klar over hva som kunne ha forårsaket denne fordypningen. Han forklarte videre at han hadde sett «a number of cases» hvor en eksisterende tann ikke hadde satt merke. Han la frem et bilde som eksempel på dette. Eksemplet led imidlertid av den svakhet at det ikke viste noe merke på den andre siden av den tannen som ikke hadde avsatt merke. Han sa også at man «can find that teeth present do not necessarily produce marks of the same characters as the tooth next to it». Han kjente i et hvert fall ett eksempel hvor det var merker etter tennene på begge sider av en tann som ikke hadde «left a clear mark». Her ble det dessverre ikke stilt oppfølgende detaljspørsmål om for eksempel høyden av tennene på begge sider av tannen som ikke hadde satt tydelig merke, og om hvorvidt det forelå en antagonist til denne tannen. Det gjenstår også som uklart om det dreide seg om et tilfelle hvor den aktuelle tannen i det hele tatt ikke hadde etterlatt noe spor, slik som i det foreliggende tilfelle, eller om det dreide seg om et svakere merke enn det man skulle forvente.

Det er rimelig å utlegge Whittaker slik at det i utgangspunktet kan forekomme at en tann ikke setter slikt merke som man skulle forvente, sammenholdt med merkene fra

tennene ved siden av, men at dette krever en forklaring. Jo større avvik det er mellom forventet og faktisk spor, desto større krav må det stilles til forklaringen.

Til Senns røde flagg nr. 4 – merkene i bunnen av bittmerke 2 – sa Whittaker at de merkene Senn hadde påpekt ikke var til stede i alt fotomaterialet og at det dreide seg om svært små detaljer. Han fortsatte at det ville være «*crazy to think that skin would retain such details after 10 hours*». Han holdt fast ved hans og MacDonalds tidligere oppfatning om at disse merkene skyldtes forhold post mortem. Han viste også til at brystet åpenbart har undergått enkelte forandringer under oppbevaringen.

I Whittakers avsluttende uttalelse i hans «Notes» fremholder han:

«I wish to advise the Commission that in a situation where multiple «experts» have disagreed over a period some 40 years, the question has to be asked as to the experience and validity of the opinion expressed by any one of them. If the Commission puts equal weight on the opinion of all these experts regardless of their experience in clinical bite mark analysis (as distinct from theoretical science) then they would be justified in determining that here is sufficient doubt to warrant overturning the extensively held view that Torgersen's conviction was correct.»

Det er rimelig å forstå dette som en oppfatning av at «*experience in clinical bite mark analysis*» er en forutsetning for å være meningsberettiget om spørsmålet.

Kommisjonen uttaler på side 157 at

«Det er ikke grunnlag for å anse at Senns vurderinger og konklusjoner er avgitt med noen mer faglig sikkerhet enn for eksempel Whittaker og MacDonald.»

Whittaker må således forstås slik at han under høringen aksepterte at Senns vurderinger var like faglig sikre som Whittakers egne. Dette fremstår som rimelig klart – særlig på bakgrunn av Senns omfattende kliniske erfaring, som Whittaker selvfølgelig har vært kjent med. Det kan da være grunn til å forstå Whittaker slik at det bør ses bort fra tannbittbeviset hvis det først aksepteres at Senns vurderinger er avgitt med like stor faglig sikkerhet som Whittakers egne.

Det er viktig å understreke at Whittaker i *stadig større grad reservert seg* med hensyn til konklusjonen.

Og det er selvfølgelig Whittakers endelige vurdering – etter at han hadde hørt Senn – som er det sentrale – ikke hva han tidligere har konkludert med, og som han i ettertid forholdt seg mer reservert i forhold til.

Han understreket at det ikke var noe spesielt ved de aktuelle bittmerkene. Han hadde ikke sagt at Torgersen hadde bitt, og han var

«certain that people are around who could have produced these marks.»

Det ville ikke overraske ham i det hele tatt hvis det fantes

«a reasonable number with dentition which could have made similar marks.»

Han uttalte også at bittmerkene

«probably should not feature to the extent that it has.»

Det springende punkt er således at Whittaker i betydelig grad nedtonet vekten av det han tidligere har sagt, og like sterkt nedtonet sannsynligheten av at Torgersen var biteren.

Det synes derfor å være fair når kommisjonen i sitt vedtak av 8. desember 2016 s. 50 utlegger Whittakers konklusjon slik at han anbefalte kommisjonen å se bort fra tannbittbeviset.

Whittaker kommenterte også tannavstøpningen som tannlege Stensland laget omkring 1960 – den såkalte Zalgén. Dette dreier seg ikke om en «Zalg», slik oppfatningen øyensynlig har vært, men om en avstøpning i materialet zalgén. Slik Whittaker er gjengitt av kommisjonen på side 150, er uttalelsen negativ for Torgersen. Det var imidlertid vanskelig å forstå ham her på noen annen måte enn at han helt nøytralt uttalte at dette lå det opp til kommisjonen og ikke til ham å vurdere.

Til dette spørsmålet hører med at ingen har tatt seg bryet med å undersøke om det har vært svakheter ved selve avstøpningen, om den kan ha vært utsatt for skader eller påkjenninger – jf. Solheims bekymringer for skader på Strøms materiale – og ingen har sammenlignet den med Torgersens tenner. Nå er det for sent.

3. Tore Solheim

Også Solheim holdt seg til en powerpointpresentasjon.

I følge kommisjonens gjengivelse av Solheims forklaring på side 152 hadde Strøm etter undersøkelsen av brystet gitt en rapport til politiet om hvordan tennene til gjerningsmannen kunne se ut, før han undersøkte Torgersens tenner. Det er uvisst hvor Solheim – eller kommisjonen – har dette fra. Noen slik preliminær rapport finnes ikke i saksdokumentene. Vi har heller ikke notert noen slik opplysning fra Solheims muntlige forklaring.

Ellers fremkom det klart – noe som ikke fremgår klart av kommisjonens gjengivelse av Solheims forklaring – at han holder fast ved at Strøms og Wærhaugs tolking av overkjevesporet er den riktige. MacDonalds og Whittakers imøtegåelse av denne tolkingen kommenterte han ikke. Han uttalte seg heller ikke om de særlige problemene som oppstår ved tolking av bittspor i hud – ført og fremst i et kvinnebryst. Gjennomgangen av Solheims forklaring viste imidlertid et viktig nytt poeng, som vi tidligere ikke har vært klar over: Når det gjelder tann 42, var Solheims forklaring på det manglende merke etter denne tannen at biteren hadde skjøvet underkjeven fremover ved bittet, slik at tann 42 ikke fikk noen antagonist. Han forklarte at det for normale

tannsett med overbitt er nødvendig å skyve underkjeven frem for å få de midtre fortennene i overkjeven og underkjeven til å treffe hverandre, hvis det skal bites med disse tennene. *Her overser imidlertid Solheim Strøms registrering av at Torgersen hadde kant i kant-bitt*, slik at det ikke hadde vært nødvendig for ham å skyve underkjeven frem for å få fortennene til å møtes – tvert imot. Solheims bortforklaring av den påviste uoverensstemmelse hviler med andre ord på et uriktig faktum.

For øvrig har Solheim – i motsetning til Whittaker – akseptert motstriden mellom Torgersens tenner 31 og 41 og bittmerkene 5 og 6. Den kreative forklaringen hans – at den høyeste tannen har grepet tak først og dratt med seg huden før den andre tannen har tatt tak – er imøtegått av Medbø, jf. Lies utredning side 100 med videre henvisning til Medbø side 131, og Solheims utgangspunkt – at Torgersens tann 31 er høyere enn tann 41 – stemmer heller ikke. Det er vanskelig å se det annerledes enn at disse to tennene er like høye.

Vi går ikke nærmere inn på Solheims forklaring. Og vi går heller ikke inn på den tidligere sterke kritikk som er fremsatt mot Solheims habilitet og saksbehandling i forbindelse med tidligere uttalelser.

Hans påstand om at tannbittbeviset sto sterkere i 2006 enn i 1958, er ikke belagt med noen form for støtte i det underliggende materialet, og deles ikke av noen av det tosifrede antall øvrige sakkyndige som har avgitt uttalelser i sakens anledning i forbindelse med de ulike begjæringene om gjenåpning. Det er egentlig oppsiktsvekkende at kommisjonen har funnet grunn til å gjengi dette ubegrunnede utsagnet uten nærmere kommentarer.

4. Oppsummering av rettsodontologenes forklaringer

Det sentrale fra 2006-høringen er Senns kategoriske konklusjon om at Torgersen for alle praktiske formål kan *utelukkes* som biter, og at Whittaker nå ga uttrykk for betydelig usikkerhet – sammenholdt med den sikkerheten som han og MacDonald ga uttrykk for i 2001. Han kan vanskelig forstås annerledes enn at han hadde full forståelse for det hvis kommisjonen valgte å se helt bort fra tannbittbeviset.

Hvis man bare hensyntar disse tre forklaringene, må konklusjonen være at de – ut fra en isolert vurdering – ikke har noen bevisverdi for Torgersens skyld.

B. Den anatomiske sakkyndige vurdering

I tillegg kommer den sakkyndige uttalelsen fra Per Flood.

De anatomiske vurderingene har like stor betydning som de rettsodontologiske, og må i den totalvurdering som skal foretas, tillegges like stor vekt.

I denne forbindelse er det grunn til å minne om at det på generelt nivå er to forskjellige former for bittsporanalyse det kan være aktuelt å foreta. Problemet kan være å finne frem til hva slags tannsett som kan ha forårsaket et bitt. I en slik situasjon er odontologisk

kompetanse sentral. Men i andre situasjoner – slik som i Torgersensaken – dreier det seg om å finne frem til sannsynligheten for at et bestemt tannsett kan ha forårsaket et bestemt bitt. Dette er egentlig en annen problemstilling. Situasjonen har da mye til felles med situasjonen hvor det skal bringes på det rene om en bestemt kniv kan ha forvoldt et bestemt stikksår, eller om en bestemt stein kan ha forvoldt en knusningsskade. I de siste tilfellene er det ikke knivsmeden eller geologen som er den rette til å svare på spørsmålet, men eksperten på menneskelig vev og hvordan det forventes å reagere på ytre påkjenninger. Følgelig er anatomisk kompetanse av minst like stor viktighet som den odontologiske i et tilfelle som Torgersensaken. Dette innebærer at Floods redegjørelse for kommisjonen er av helt sentral betydning.

Også Flood fremla en grundig powerpointpresentasjon, og holdt seg i det alt vesentlige til den. Det var først og fremst egenskapene ved huden i et kvinnebryst og de vanskelighetene disse egenskapene medførte for identifikasjonen av aktuelle bittmerker han tok for seg. Han fokuserte på vitenskap som må erstatte gjetning, og tok for seg følgende temaer:

- Erkjennelse av vanskene med identifisering av bittmerker i hud
- Erkjennelse av hudens dårlige egenskaper som avtrykksmateriale
- Spesielle forhold ved bryst og brystvorte

Når det gjaldt tann 42 mente Flood også å ha sett et svakt merke mot tann 41. Han identifiserte dette som et strekkmerke i huden fra bittet med tann 41. Han uttalte at det måtte være flere enn 10 personer i rommet som hadde tenner som kunne passe med bittmerkene. Selv hadde han med samtykke tatt avtrykk fra tre personer i rommet – inklusive Flood selv – og fått disse til å passe med bittmerkene.

Han påpekte avslutningsvis at det var nødvendig med en rekke tilpasninger og «forklaringer» for å få Torgersens tenner til å passe inn i bittmerkene. Om samme grad av tilpasninger og forklaringer ble anvendt på mange andre personers tannsett, ville de passe like godt inn i bittmerkene.

Han konkluderte med at tannbeviset ikke hadde beviskraft til å utpeke Torgersen som rette gjerningsmann. *Det var bedre egnet til å frifinne ham.*

C. Den samlede konklusjon

Når man foretar en helhetsvurdering av de sakkyndige uttalelsene om tannbittbeviset som fremkom under høringen, er det svært vanskelig å se at tannbittbeviset har noen bevisverdi for Torgersens skyld. Situasjonen er således dramatisk annerledes enn den var i 1958.

Senn og Flood var fra hvert sitt faglige ståsted klare på at tannbittbeviset ikke hadde noen vekt i Torgersens disfavør, men tvert imot: Det tilsa at han ikke kunne være biteren og representerte således et motbevis – et bevis for Torgersens *uskyld*.

Whittaker helte til at sannsynlighetsavveiningen muligens fortsatt slo ut i Torgersens disfavør, men han kan ikke forstås annerledes enn at han hadde full forståelse hvis kommisjonen skulle legge avgjørende vekt på annen sakkyndighet enn hans egen.

Whittaker var også enig med Senn og Flood når det gjaldt vanskelighetene med å tolke bittmerker i menneskelig vev.

Når det ellers gjelder vurderingen av hvilken vekt som skal tillegges Whittakers forklaring, er det nødvendig å ta med i totalbildet at det er påvist at hans og MacDonalds forklaring på forskjellen mellom bittspor 5 og 6 og Torgersens tenner 41 og 31 – en forklaring som dessverre ble akseptert av Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001 – er positivt gal. Videre hører det med at han ga en svært lite overbevisende uttalelse om at han hadde sett et tilfelle hvor en tann som sto mellom to tenner ikke hadde avsatt merke. Forklaringen om dette ble ikke konkretisert, og det ble ikke forklart noe om den relative høyden på disse tennene, og om i hvilken utstrekning de hadde en antagonist.

Solheims forklaring inneholdt ikke noe av betydning for vurderingen. Han holdt fast ved Strøms og Wærhaugs versjon av bittsporene fra tennene i overkjeven, til tross for at MacDonald og Whittaker har påvist at denne ikke kan være riktig, og han beskjefteget seg heller ikke med de særlige vanskelighetene som er forbundet med tolking av bittspor i menneskelig vev, i første rekke i et kvinnebryst.

En samlet vurdering av de sakkyndige uttalelsene som ble avgitt om tannbittbeviset under høringen, kan etter dette vanskelig munne ut i en annen konklusjon enn at tannbittbeviset ikke tilsier at Torgersen var drapsmannen. Beviset er tvert imot egnet til å utelukke ham.

Her kan det være grunn til å minne om at de opprinnelige sakkyndige ikke synes å ha hatt noen grunnleggende forståelse av de særlige vanskelighetene som knyttet seg til tolkingen av bittspor i et kvinnebryst, en problemstilling som de sakkyndige under høringen var særlig opptatt av.

Riktig nok har Strøm skrevet på side 4 i sin erklæring:

«På grunn av brystets halvkuleform og plastisitet vil de bittmerker som settes ikke kunne sammenlignes på samme måte som hvis det dreiet seg om bittmerker i et eple.»

Men her har han uttalt seg stikk motsatt i retten: Aftenpostens aftennummer 10. juni 1958 gjengir ham slik:

«Et bit i en kvinnes bryst er like godt som i en plastmasse,...»

Og i Dagbladet samme dag:

«De er første gang vi har et tilfelle som dette. Men det er forbausende hvor fullkommen tydelig avtrykket er.»

Et annet sted i Dagbladets referat er han gjengitt slik:

«Et kvinnebryst er plastisk, et bitt her vil gi meget tydelige avtrykk.»

Wærhaug kan heller ikke ha hatt noen erfaring når det gjelder dette spørsmålet. I et intervju i Dagbladet 27. februar 1973 uttalte han:

«Jeg brukte de modeller som Strøm hadde lagd og uttalte meg på grunnlag av dem. Men avtrykkene i brystet sto som et fotavtrykk i leire.»

Og det hører med at Strøm i erklæringen av 28. april 1958 uttalte:

«En annen ting er at det har liten hensikt å måle bittmerkene lengde når det dreier seg om bitt i huden, da de elastiske fibre i huden vil trekke merkene sammen når bittet er opphørt,...»

Her bekrefter Strøm sin manglende kompetanse i anatomi. Det er medisinsk barnelærdom at et sår ikke trekker seg sammen, men tvert imot vider seg ut.

Det må etter dette legges til grunn at de sakkyndige i 1958 var uten grunnleggende forståelse for de særlige vanskeligheter som knytter seg til tolkingen av bittmerker i et kvinnebryst. Den sikkerhet de ga uttrykk for, må sees i dette perspektivet.

III Kommisjonens vurdering

Kommisjonens vedtak av 8. desember 2016 refererer i meget stor utstrekning tannbittbevisets historikk og forklaringene fra de sakkyndige under høringen.

På denne bakgrunn er det overraskende å se at kommisjonens drøftelse er både kortfattet og summarisk, jf. pkt. 8.2.8 på side 155-158. Det foretas ingen vurdering eller drøftelse av det som er de sentrale anførsler.

Det er først i de to siste avsnittene på side 157 og første halve side på side 158 som inneholder de sentrale kommentarene i vedtaket.

Til disse korte avsnittene skal bemerkes:

1. I nest siste avsnitt på side 157 uttaler kommisjonen at det ikke er grunnlag for å anse de foreliggende vurderingene og konklusjoner som nye bevis eller omstendigheter som "utelukker" (undertegnedes kursivering) Torgersen som gjerningsmann.

Som påpekt tidligere er denne formuleringen, som kommisjonen har benyttet ved flere anledninger, uklar. Det fremgår ikke om det er nyhetskravet som ikke anses tilfredsstilt, eller om det er slik at «de foreliggende vurderinger og konklusjoner» ikke utelukker Torgersen som gjerningsmann.

Dette er imidlertid ikke spørsmålet: Det sentrale spørsmålet er hvilken bevisverdi tannbittbeviset skulle tillegges i 2006 ved den samlede vurderingen av hvorvidt gjenåpningvilkårene var oppfylt.

2. Det er en feil at kommisjonen – her som ellers – foretar en isolert vurdering, og ikke den samlede vurdering som både § 392, annet ledd og § 391 nr 3 gir anvisning på, jf. nedenfor.
3. I det påfølgende avsnitt fremholder kommisjonen at de forskjellige sakkyndiges uttalelser er egnet til å skape "usikkerhet" med hensyn til i hvilken grad beviset knytter Torgersen til handlingen.

På bakgrunn av høringene som er gjengitt ovenfor, er dette et klart understatement, jf. særlig forklaringene fra David Senn og Per Flood, som gikk svært langt i retning av å *utelukke* Torgersen som gjerningsmann, samtidig som Whittaker uttalte seg svært forbeholdent.

4. Dernest fremholder kommisjonen at anførslene i forbindelse med 2006-vedtaket ikke representerer en ny omstendighet "i forhold til de tidligere rettslige behandlinger av gjenopptakelsesbegjæringer fra Torgersen".

Dette er ikke avgjørende. Det sentrale spørsmålet er i hvilken grad det er nye omstendigheter/nye bevis i forhold til de sakkyndiges vurderinger i 1958 – noe som i kvalifisert grad er tilfelle.

Og selv om det skulle være et sammenfall med hensyn til tidligere anførsler, kan man ikke bare uten videre henvise til tidligere avgjørelser. Det springende punkt er om tidligere avgjørelser hviler på en riktig bevisvurdering. Når dette bestrides, må man i 2006-avgjørelsen drøfte realiteten i de anførsler og den kritikk som er fremmet – og ikke bare uten videre henvise uten nærmere argumentasjon.

5. I første avsnitt på side 158 uttaler kommisjonen at saken ikke står "*særlig annerledes*" enn ved behandlingen i 2001.

For det første er dette en sannhet med betydelige modifikasjoner, jf. den klare glidningen i vurderingen fra Whittaker, som var en av de to rettsoppnevnte sakkyndige i 2001.

Og igjen: Det spiller ingen rolle om ikke saken står "*særlig annerledes*", hvis ikke den tidligere avgjørelse er korrekt. Og da må man *drøfte* og *begrunne* standpunktet i henhold til straffeprosesslovens regler.

6. I det andre avsnittet på side 158 uttaler kommisjonen at domfellelsen skjedde på grunnlag av et bredt bevisbilde der mange forhold samlet pekte mot Torgersen som gjerningsmann.

Kommisjonen anfører at det derfor ikke er grunnlag for å anføre at tannbittbeviset *alene* (undertegnedes kursivering) ble tillagt spesielt stor vekt.

For det første har dette aldri vært anført.

For det annet er det irrelevant.

Vi har dokumentert – og det kan ikke bestrides – at de sakkyndige i 1958 for alle praktiske formål var helt skråsikre, og at tannbittbeviset var det mest sentrale beviset i aktoratets argumentasjon for Torgersens skyld. Kommisjonens argumentasjon er således misvisende.

7. I tredje avsnitt på side 158 uttaler kommisjonen at de ikke anser Senns og de øvriges konklusjon om at tannbittbeviset *utelukker* (undertegnedes kursivering) Torgersen, «*som nye bevis eller omstendigheter som, sett i forhold til den øvrige samlede bevisførsel, synes egnet til å føre til frifinnelse.*»

Her er det flere forhold.

- For det første burde det vært presisert at Senns og de øvrige sakkyndiges konklusjoner representerer nye bevis/omstendigheter i relasjon til straffeprosessloven § 391 nr. 3.
- Dernest skulle kommisjonen ha vurdert disse nye bevisene og tatt stilling til hvilken betydning de har i forhold til de tidligere vurderingene fra 1958.
- I tillegg har vi i begjæringen av 27. juni f.å. understreket at den kumulative vurdering som gjenåpningsbestemmelsene gir anvisning på, aldri *i praksis* blir foretatt – tvert imot foreligger det en rekke uttalelser i kommisjonens avgjørelse som viser at hvert enkelt beviselement vurderes isolert sett opp mot lovens betingelser for gjenåpning, hvoretter det konstateres at dette beviselementet – igjen isolert sett – ikke gir grunnlag for gjenåpning. Denne unnlåtelsen av å foreta en samlet vurdering av hele bevisbildet opp mot lovens bestemmelser om gjenåpning er, som vi har påpekt en rekke ganger tidligere, den mest grunnleggende svikten ved kommisjonens avgjørelse fra 2006.
- Og vi får aldri vite hvilke bevis som *for øvrig* med noen rimelighet kan tale for at Torgersen er skyldig, eller hvilken kombinasjon av bevis som tilsier at dommen fra 1958 er riktig.

8. Avslutningsvis:

I fjerde avsnitt på side 158 gjør kommisjonen den samme feil i relasjon til straffeprosessloven § 392 2. ledd. Noen kumulativ vurdering foretas heller ikke her *i praksis*.

Konklusjonen er at 2006-avgjørelsen ikke legger føringer på vurderingen av de anførsler som gjøres gjeldende i begjæringen av 27. juni f.å.

IV En nærmere gjennomgang av Høyesteretts kjæremålsutvalgs uttalelser om tannbittbeviset og nærmere om hva som var nytt mellom kjæremålsutvalgets behandling i 2001 og kommisjonens behandling i 2006

I 2006-avgjørelsen foretar kommisjonen ingen enkeltvis eller samlet materiell vurdering av beviselementene som tannbittbeviset består av. Det eneste som er uttalt om dette, er utsagnet øverst på side 158:

«For så vidt gjelder dette spørsmål/bevis står saken ikke særlig annerledes enn ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs behandling i 2001.»

Dette nødvendiggjør

- 1) en nærmere gjennomgang av kjæremålsutvalgets uttalelser om tannbittbeviset, jf. nedenfor under A, og
- 2) en klargjøring av hva som er nytt mellom kjæremålsutvalgets behandling i 2001 og kommisjonens behandling i 2006, jf. nærmere under B.

A. Kjæremålsutvalgets uttalelse om tannbittbeviset

Kjæremålsutvalget uttaler innledningsvis på side 1557:

«Slik saken nå står, vil imidlertid drøftelsen hovedsakelig skje i tilknytning til MacDonalds og Whittakers rapporter, som på vesentlige punkter støtter Strøms og Wærhaugs oppfatninger.»

Her gis det altså inntrykk av at disse to utvalgene med rettsoppnevnte sakkyndige har vært enige «på vesentlige punkter».

Dette utsagnet er det ikke lett å forstå. Den grunnleggende uenigheten om hvilke tenner fra biterens overkjeve som har avsatt sporene over brystvorten, nevnes ikke. Allerede ved denne konstateringen er i realiteten halvparten av sammenlikningsgrunnlaget eliminert. At Strøm og Wærhaug ikke har omtalt det manglende sporet etter biterens tann 42 eller uoverensstemmelsen mellom bittsporene 5 og 6 på den ene siden og Torgersens tenner 31 og 41 på den andre siden, nevnes heller ikke. De to utvalgene av sakkyndige er enige om at bittmerkene 3 og 4 ikke gir noe bidrag til identifikasjonsspørsmålet. Det eneste forholdet hvor de har gitt uttrykk for enighet, er i realiteten det tilsynelatende samsvaret mellom sporene etter furer i biterens tenner i bittsporene 5 og 6, og de tilsvarende furene i Torgersens temmer 31 og 41.

De sentrale delene av uttalelsen fra MacDonald og Whittaker på dette punktet er gjengitt på side 38 i Lies utredning. Det er imidlertid grunn til å merke seg at hverken disse sakkyndige eller kjæremålsutvalget har uttalt seg på generelt nivå om usikkerheten ved bittmerker i kvinnebryst, bare i tilknytning til det manglende sporet etter biterens tann 42 (side 1560). At dette innebærer at også likhet kan være tilsynelatende, er oversett. Selv om det ikke foreligger opptak av de forklaringene som ble avgitt for Høyesteretts kjæremålsutvalg, må det legges til grunn at i et hvert fall Senn og Flood har redegjort tydelig for denne usikkerheten.

Utvalget har en omfattende drøftelse av hva som er beste bevis (sidene 1557-1559). Vi ser ingen grunn til å gå nærmere inn på denne drøftelsen. De forhold vi har trukket frem som

viser at Torgersen ikke kan ha vært biteren, er uavhengig av utvalgets behandling av dette spørsmålet. Det samme gjelder behandlingen av bittmerkene over brystvorten på side 1559-1560, som vi heller ikke finner grunn til å si noe ytterligere om.

De to sentrale punktene er behandlet helt kortfattet på side 1560. Når det gjelder de manglende sporet etter tann 42 vises til den omfattende gjennomgangen av dette beviselementet på sidene 15-16 og 91-98 i Lies utredning, og på sidene 108-110 i gjenåpningsbegjæringen av 27. juni 2017. Vi ser ingen grunn til å gjenta denne argumentasjonen, som i det alt vesentlige var fremsatt også overfor kjæremålsutvalget, men finner grunn til å trekke frem følgende momenter:

- a) I utgangspunktet krever det en forklaring hvis en tann som står høyere enn nabotannen, og også har en antagonist i overkjeven, ikke har avsatt merke. Slik MacDonald og Whittaker er gjengitt på side 1560 av utvalget, har de ikke gitt noen slik tilfredsstillende forklaring. Det er klart mest sannsynlig at det manglende sporet skyldes at biteren enten ikke hadde tann 42, eller hadde en tann 42 med biteflate som lå vesentlig lavere enn de tilstøtende tenner 41 og 43.
- b) Hvis det hadde vært et merke som kunne tolkes som spor etter tann 42, hadde Strøm sett det og bemerket det før han skar av brystet, jf. hans merknad om et mulig bittmerke 7.
- c) Det er i seg selv påfallende at bare de sakkyndige som mener at Torgersen er biteren, mener å ha sett noe som kan tolkes som et merke etter tann 42. Samtidig har Flood gitt en rasjonell forklaring på en mulig fure inn mot tann 41.
- d) Når samtlige artikulatortforsøk som gjennomført på tidspunktet for kjæremålsutvalgets avgjørelse – med unntak av enkelte av de som Whittaker nå har forklart at han og MacDonald hadde utført – trekker dette klart i retning av at tann 42 hos Torgersen ville ha avsatt merke.
- e) Selv om det ikke kunne forventes at biterens tann 42 ville ha avsatt et merke som ga et fotografisk avtrykk av tannen, må det legges til grunn at denne tannen hos en biter med et tannsett som tilsvarte Torgersens, ville ha etterlatt et ganske annerledes og tydelig avtrykk.

Kjæremålsutvalget uttaler på side 1560:

«De britiske sakkyndige har, i likhet med de tidligere rettsoppnevnte sakkyndige, konkludert med at mangelen på tydelig bittmerke etter høyre sidefortann ikke kan utelukke Torgersen som biter. Kjæremålsutvalget finner ikke grunnlag for å rekke denne konklusjonen i tvil.»

Til dette er det nødvendig å bemerke at de opprinnelige sakkyndige Strøm og Wærhaug ikke har uttalt noe slikt som kjæremålsutvalget her tillegger dem. De har i det hele tatt ikke kommentert fraværet av spor etter tann 42. Og Bang har heller ikke sagt noe slikt. Han har bare kommet med en uttalelse om «en liten avflatet forhøyning», noe han mener å ha sett i en avstøpning av bittsporene (Lies utredning side 92-93).

Og spørsmålsstillingen til Kjæremålsutvalget er uriktig. Spørsmålet er ikke hvorvidt tannbittbeviset kan "utelukke" Torgersen som biter. Spørsmålet er selvsagt hvilken bevisverdi tannbittbeviset har i den totalvurdering som skal foretas av vilkårene for gjenåpning i henhold til straffeprosessloven § 392, annet ledd og § 391 nr. 3.

På side 1560 og 1564 har utvalget behandlet bittmerkene 5 og 6.

I oppsummeringen på side 1564 uttales det:

«Også når det gjelder disse merkene, knytter det seg imidlertid usikkerhet til bedømmelsen. Dette gjelder dels at det bare er et utydelig merke etter høyre sidefortann i underkjeven, dels at merke 5 og 6 er forskjøvet i forhold til hverandre omvendt av forholdet mellom Torgersens to midtre fortenner.»

Utvalget aksepterer altså at denne forskyvningen er en realitet. På side 1560 gis følgende forklaring på at disse merkene allikevel skal samsvare med Torgersens tenner:

«Videre er det fra As side anført at mens bittmerke 5 ligger nærmere tungesiden enn bittmerke 6, er det omvendte situasjonen for As to midtre fortenner i underkjeven. I sin uttalelse av 23. juli 2001 har de britiske sakkyndige gitt en supplerende og detaljert redegjørelse for hvordan forskyvningen kan forklares. De mener at det skyldes den forskjellige høyde/form/slitasje på skjærekantene på As to fortenner og på dynamikken i bittet i brystvevet. Dette har etter deres oppfatning ført til at det først og fremst er tungesiden på skjærekanten til høyre midtre fortann som har avsatt merke 5, mens leppesiden på venstre midtre fortann avtegnes i merke 6. Kjæremålsutvalget mener at de britiske sakkyndige har gitt en plausibel forklaring på hvorledes forskyvningen kan ha oppstått, og kan ikke se at uoverensstemmelsen utelukker A som biter.»

Senns påvisning av at denne forklaringen ikke kan være riktig, er ikke nevnt eller kommentert.

På side 1562 kommenterer utvalget spørsmålet om tannslitasje på følgende måte:

«Fra Torgersens side ble det for lagmannsretten anført at sterk tannslitasje, som hans tenner i 1957 var preget av, ikke var uvanlig i Oslo i 1950-årene. Dette er gjentatt og forsøkt ytterligere dokumentert for Høyesterett. Kjæremålsutvalget ser spørsmålet i det alt vesentlige på samme måte som lagmannsretten, og viser til lagmannsrettens drøftelse. Selv om det skulle legges til grunn at den type slitasje som ses i Torgersens tenner, ikke var uvanlig i Norge, er det ikke dermed grunnlag for å anta at mange andre personer har hatt de samme kjennetegn og den samme kombinasjon av slike tegn - størrelse, vinkler, furer og avskallinger mv. - som As tenner hadde, og som de rettsoppnevnte sakkyndige har bygget sine konklusjoner på.»

Utvalget unnlater altså å ta standpunkt til den statistiske representativiteten av slitasjen i Torgersens midtre nedre fortenner, til tross for at Ainamos undersøkelse fra 1972 hadde vært omtalt under høringen for utvalget (Lies utredning side 85). Her er det nødvendig å minne om at de eneste trekkene de to settene av sakkyndige er enige om, er furene i fortennene i underkjeven. Om det måtte være samsvar mellom vinkelen mellom tennene i underkjeven og tilsvarende vinkel i

bittmerkene, er dette uten relevans så lenge man ikke har et statistisk underlagsmateriale å sammenligne med. Det samme gjelder MacDonald og Whittakers henvisning til «*form, størrelse, stilling og regelmessighet*» (jf. Lie side 38). De har ingen referanser til avskallinger for tennene i underkjeven, noe utvalget synes å legge til grunn, og det er høyst uklart hva det siktes til med «*mv.*» Uansett er det slik at likhet i seg selv ikke kan vektlegges, så lenge man ikke har et statistisk grunnlag som kan belyse frekvensen av eventuelle likhetstrekk.

Det er en vesentlig svakhet ved kjæremålsutvalgets avgjørelse at man unnlater å vurdere forekomsten og betydningen av tannslitasje, og at man påpeker angivelige likheter uten kunnskap om frekvensen av forekomsten av slike trekk ved tannsettet i befolkningen.

Sammenfatningsvis vil vi anføre at det hefter vesentlige svakheter ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs avgjørelse i 2001, og at samtlige av disse svakheter derfor hefter på samme måte ved Gjenopptakelseskommissjonens avgjørelse fra 2006. Henvisningen til kjæremålsutvalgets avgjørelse er derfor uten egenverdi.

B. Hva var nytt mellom Kjæremålsutvalgets behandling i 2001 og kommisjonens behandling i 2006?

Som påvist foran forholdt de sakkyndige som avga forklaring i 2006, seg i det vesentlige til sine tidligere redegjørelser fra 2001, med et helt vesentlig unntak:

Tilbaketoget fra Whittaker, som var den ene av de to rettsoppnevnte sakkyndige i 2001.

Som det er redegjort for foran, er det vanskelig å forstå ham annerledes enn at han nå var langt mer usikker enn han var i 2001, at han nok følte at han måtte holde fast ved sannsynlighetsovervekt i Torgersens disfavør, men at han hadde full forståelse for det hvis kommisjonen valgte å legge større vekt på annen sakkyndighet enn hans egen.

Dette er en så vidt dramatisk kursendring fra en helt sentral sakkyndig i saken at det er vanskelig å forstå kommisjonens uttalelse om at saken ikke står «*særlig annerledes enn ved kjæremålsutvalgets behandling i 2001*». Den sto i høy grad annerledes i 2006 enn i 2001.

Når det først må ses bort fra Strøms og Wærhaugs tolking av tannbittbeviset, som i etterkant er tiltrådt av Bang og Solheim, men som senere sakkyndighet har klarlagt ikke kan stemme, var det heller ikke i 2006 noen gjenværende sakkyndighet som med noen styrke gjorde gjeldende at Torgersen var biteren. En massiv majoritet av sakkyndighet hadde allerede forut for høringen klargjort at tannbittbeviset ikke kunne gjøres gjeldende mot Torgersen. Dette ble bestyrket av opplysningene som kom frem under høringen.

Kommisjonen hadde altså i 2006 ikke grunnlag for å legge til grunn at tannbittbeviset trakk i retning av at Torgersen var biteren.

V Hva er nytt etter 2006?

Det som er nytt etter kommisjonens behandling i 2001, er først og fremst en omfattende utredning fra daværende forsker – nå professor – dr. scient. Jon Medbø. Utredningen er lagt frem som vedlegg 2 til Lies utredning av 4. juni 2015, og utredningen er også inntatt som bilag til den nye begjæringen

av 27. juni 2017, jf. bilagsbind C, bilag 2 vedlegg 2 (side 247 flg.) Det vesentlige av innholdet er gjengitt på sidene 70-77 hos Lie (generelt), og på sidene 94-102 (i tilknytning til de enkelte sider ved tannbittbeviset) . En sammenfatning er også gitt i gjenåpningsbegjæringen på sidene 136-137.

Medbøs utredning både underbygger de synspunktene som Senn har presentert skriftlig og i kommisjonens høring i 2006, og trekker også frem *ytterligere forhold* som ikke har vært påpekt tidligere, og som ytterligere bekrefter at Torgersen ikke kan ha vært biteren.

Medbøs arbeid er det første som har tatt for seg samtlige av de forhold som viser, både *enkeltvis* og særlig når de sees *i sammenheng*, at Torgersen ikke kan ha vært biteren.

Det er i stor utstrekning vist til dette arbeidet i gjenåpningsbegjæringen av 11. juni 2015 med vedlegg, og det er direkte påfallende at det ikke er kommentert med et ord i avgjørelsen som kommisjonens leder traff 31. august 2015.

VI Avslutning

På sidene 139-143 i gjenåpningsbegjæringen har vi oppsummert tannbittbeviset. Vi har påvist at de likhetstrekkene som kan konstateres, ikke kan tas til inntekt for at det er Torgersens tenner som har avsatt bittmerkene. Vi har også detaljert redegjort for de detaljene som viser at Torgersen ikke kan ha vært biteren, og oppsummerer punktvis:

- a) Forskjellige tolkinger av overkjevesporene, noe som viser manglende signifikans ved hvert enkelt av disse sporene.
- b) Tolkningen av overkjevesporene utelukker hverandre gjensidig.
- c) Manglende spor etter tann 42.
- d) Avstanden mellom bittsporene 4 og 5 gir ikke i noe fall plass for Torgersens tann 42.
- e) Forholdet mellom bittmerkene 5 og 6 på den ene side og Torgersens tenner 31 og 41 på den andre siden. Her er det påvist at MacDonalds og Whittakers forklaring på denne diskrepansen, som ble akseptert at Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001, ikke kan være riktig.
- f) Manglende samsvar mellom bittsporene 3 og 4 og Torgersens tenner 13 og 43.
- g) Manglende samsvar mellom avstanden mellom bittsporene 2 og 3 og avstanden mellom Torgersens tenner 12 og 13.

I tillegg nevner vi uoverensstemmelsene mellom bittspor 2 og Torgersens tenner 11 og 12, som Senn har påvist (hans «red flag» nr. 4).

Når det ses bort fra henvisningen til Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2006-avgjørelsen, har kommisjonen hverken i denne eller i senere avgjørelser foretatt noen selvstendig vurdering av disse forholdene, som både enkeltvis og samlet viser at Torgersen ikke kan ha vært biteren.

Det som kom frem under høringen i 2006, gir ingen holdepunkter for å redusere vekten av det vi har anført vedrørende hvert enkelt av disse punktene, snarer tvert imot.

Det kan også være grunn til å summere opp status når det gjelder summen av sakkyndige utsagn vedrørende hver enkelt av de syv forskjellene som er påpekt foran.

- a) Denne problemstillingen ble først aktualisert etter at de sakkyndige MacDonald og Whittaker hadde lansert en annen tolking av angivelig samsvar mellom bittmerkene etter tenner i overkjeven og Torgersens tenner, enn den som Strøm og Wærhaug hadde lagt til grunn i 1958. Bang sluttet seg til Strøms og Wærhaugs tolking uten å problematisere den, og Solheim holdt også fast ved Strøms og Wærhaugs tolking etter å ha blitt kjent med MacDonalds og Whittakers standpunkt. Senn har på sin side gjort det klart at disse forskjellige tolkingene i seg selv innebærer at det ikke kan legges vekt på overkjevesporet, og dette er i realiteten også standpunktet til Den rettsmedisinske kommisjon, selv om den har uttrykt seg noe forsiktigere.

Når bittmerkene 3 og 4 er uten særlige kjennemerker, innebærer dette at de eneste av Torgersens tenner som det kan ha noe for seg å sammenlikne med, er bittmerkene 5 og 6. Dette er et for lite materiale til å danne grunnlag for en positiv identifikasjon.

- b) Det er ikke til å komme forbi at MacDonald og Whittaker har påvist at Strøms og Wærhaugs tolking er umulig å forene med Torgersens tenner. Men samtidig har Solheim, som holder fast ved at Strøms og Wærhaugs tolking er riktig, og Medbø, påvist at heller ikke MacDonalds og Whittakers tolking kan forenes med Torgersens tenner.

Den eneste logiske konsekvens av disse påvisningene, nemlig at biteren må ha vært en annen person, siden ingen av tolkingene lar seg forene med Torgersens tenner, har ingen av de sakkyndige pekt på i klartekst.

- c) Det manglende sporet etter tann 42 er ikke kommentert av de opprinnelig sakkyndige Strøm og Wærhaug, som ikke kan ha vært oppmerksomme på forholdet. MacDonald og Whittaker mente de så noe som kunne være en liten fordykning etter en tann nær tann 41. Flood har gitt en nærliggende forklaring på at en slik fordykning – om den eksisterer – kan ha en annen forklaring enn at den stammer fra biterens tann 42. Holck og Senn har ikke sett noe som kan være spor etter tann 42. Solheim har gitt en forklaring som ikke stemmer overens med Torgersens tannsett. Det er karakteristisk at det først og fremst er de som mener at Torgersen som har vært biteren, som har sett noe som de mener er spor etter tann 42.

Her er det altså full uenighet mellom de sakkyndige. Uansett dreier det seg her om et så betydelig avvik mellom bittmerkene og Torgersens tenner at det må kreves langt mer omfattende og sikre holdepunkter for at det er Torgersens tenner som har avsatt bittmerkene enn det vi står overfor her, for at denne avgjørende diskrepansen ikke skal tillegges avgjørende vekt som et bevis på Torgersens *uskyld*.

- d) Dette forholdet har ikke vært kommentert av noen av de øvrige sakkyndige før det ble påvist av Medbø – etter kommisjonens behandling i 2006.

- e) At denne uoverensstemmelsen eksisterer, er det ingen uenighet om. MacDonald og Whittaker har forsøkt å gi en forklaring på den. Senn og Medbø har vist at denne forklaringen, som ble akseptert av Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001, ikke kan være riktig. På samme måte er Solheims alternative forklaring tilbakevist av Medbø.
- f) Ingen av de sakkyndige har kommentert bittmerkene 3 og 4 ut over å vise til at de ikke inneholder særlige trekk. At uoverensstemmelsene mellom disse bittmerkene og Torgersens tenner 13 og 43 også trekker i retning av at Torgersen ikke var biteren, har ikke vært trukket frem av noen av de sakkyndige.
- g) Dette forholdet har ikke vært trukket frem av noen av de øvrige sakkyndige før det ble påvist av Medbø etter kommisjonens behandling i 2006.

I tillegg er det grunn til å nevne uoverensstemmelsene mellom Torgersens tenner 11 og 12 – uansett hvilken av dem man tar utgangspunkt i – og bittspor 2. Whittaker har forklart disse uoverensstemmelsene med forhold som har skjedd post mortem – altså mellom dødsfallet og Strøms undersøkelser. Den nærliggende refleksjonen hvis dette skal legges til grunn, er da at tilsynelatende likheter mellom Torgersens tenner og bittmerkene også kan ha sammenheng med forhold som har inntrådt post mortem, noe som ytterligere understreker usikkerheten ved hele tannbittbeviset. Men en slik refleksjon har ingen av de oppnevnte sakkyndige funnet grunn til å foreta.

Dagens status for tannbittbeviset kan etter dette sammenfattes slik:

Ved en samlet vurdering er situasjonen at det er påvist en rekke uoverensstemmelser mellom bittmerkene og Torgersens tenner som hver for seg krever en tilfredsstillende forklaring, dersom det skal legges til grunn at Torgersen allikevel var biteren. Noen slik forklaring er ikke gitt for noen av disse uoverensstemmelsene. Til dels lar det seg heller ikke gjøre å fremskaffe noen slik forklaring. Summen av disse uoverensstemmelsene mer enn oppveier de få trekkene hvor det kan sies å foreligge samsvar, men hvor det heller ikke foreligger noe statistisk grunnlag for å fastslå signifikansen av dette samsvaret.

Det fremstår altså som klarere enn noen gang at tannbittbeviset først og fremst underbygger at Torgersen ikke har vært biteren. Og ikke under noen omstendighet kan det tolkes som noe annet enn et helt åpent bevis som ikke gir noe utslag i Torgersens disfavør.

ADVOKATFIRMAET SCHJØDT AS

Cato Schiøtz
advokat

CC: Statsadvokat Lars Erik Alfheim, post.oslo@statsadvokatene.no